

Høringsvar vedr. Planstrategi 2019 for Aarhus Kommune

Hermed fremsender Den Gamle By sine bemærkninger til den udsendte Planstrategi 2019 for Aarhus kommune, der er i høring frem til 15. august 2019. Svaret sker i henhold til museumsloven og har fokus på kulturhistoriske bevaringsværdier, kulturmiljøer og kulturarven i byens rum:

Store dele af kommuneplan 2017 genvedtages. Aarhus kulturhistorie og fysiske kulturarv nævnes derfor ikke eksplicit i planstrategi 2019. De seneste års erfaringer viser, at der er behov for at tydeliggøre, på kommuneplan og strateginiveau, hvordan kulturarven skal anvendes som ressource, for at sikre at intentionerne også bliver en realitet.

Aarhus identitet aflæses direkte i den fysiske kulturarv. Byen udvikler sig i rivende hast og der er behov for klare prioriteringer omkring:

- hvad der er umisteligt,
- en nuanceret tilgang til fortætning, højde og facaderytmer,
- samt at eksisterende byggeri skal ses som ressourcer,

Med tydelige styringsredskaber, kan bygherrer guides til at udvikle med byens identitet in mente, frem for at risikere at udradere den.

Baggrund:

Af introen til planstrategi 2019 fremgår det, at for de dele af kommuneplanen, der ikke påvirkes af temaplanerne, vil der ske en genvedtagelse af kommuneplan 2017. Kommuneplan 2017 fremhæver, at kulturarven skal indgå som en ressource i Aarhus udvikling, hvor potentialerne skal bringes i spil og bruges aktivt til at skærpe lokalområdets særlige identitet, mens markante bygninger skal sikres som tydelige kendingsmærker. Endvidere fastholdes strategien "klog vækst", som det fremgår af Planstrategi 2015 og den vedtagne Fortælling om Aarhus og Aarhusmålene, hvor det fremgår, at der skal værnes om det historiske Aarhus.

Aarhus kulturhistorie og fysiske kulturarv, som er en vigtig brik i byens identitet, nævnes derfor ikke i fremsendte materiale. Man kan frygte, at de gode intentioner, som tidligere planer rummer, bliver glemt, for ude af øje – ude af sind. Desuden udvikler Aarhus sig i rivende hast. Det gør kommunen dynamisk og levende, men det høje tempo medfører også risiko for at "barnet ryger ud med badevandet", hvor identitetsskabende bevaringsværdier forsvinder til fordel for løsrevne nybyggerier.

De seneste års arbejde ud fra gældende planstrategier har givet værdifuld indsigt i, hvordan der i praksis bliver byudviklet. Ud fra et kulturhistorisk perspektiv viser erfaringerne, at kulturhistorien og den fysiske kulturarv i praksis gentagende gange kommer under pres og endda forsvinder, trods de gode intentioner. Erfaringen synes af være:

- Formuleringerne er for overordnede til at være et reelt afsæt for udviklingen.
- Kulturhistoriske værdier indgår for sent i processen til at de reelt får indvirkning på de konkrete udviklingsprojekter.

Det betyder, at byen har mistet værdifulde kulturhistoriske fortællinger, på trods af, at der er et ønske om det modsatte.

Et eksempel på dette er det tidligere Ceresbryggeri, der i 2007 blev udpeget som nationalt industriminde, hvor den sammenhængende facade mod Silkeborgvej blev fremhævet for at formidle en markant industriel

udviklingshistorie. Det der nu står tilbage, minder mere om en pligtskyldig indramning af et fragment.

Planstrategi 2019:

Planstrategi 2019 lægger vægt på at fortsætte byfortætningsstrategien, samtidig med, at der er opmærksomhed omkring det høje tempo byen udvikles i. Den kompakte by er det nøgleord, der fortsat beskriver udviklingen af kommunen. Hvor går grænsen for, hvor kompakt en by kan være?

Helhedsplanlægningen fremhæves som et fremtidigt bærende princip for udvikling af områder. Det giver god mening, da der hermed er lagt op til at tænke overblik, og at alle parametre for byudviklingen er ligeværdigt til stede, inden der arbejdes med konkrete byggeprojekter. Anken er, at en helhedsplan ikke har samme juridiske status som hverken kommuneplan og lokalplaner. Byens kulturhistorie vil med andre ord stå svagere, når det kommer til bygherrers udviklingsprojekter, hvis helhedsplaner kommer til at stå alene.

Derfor ser Den Gamle By et behov for, at der i planstrategi og kommuneplan indarbejdes præcise formuleringer omkring konkrete bevaringsområder og kulturhistoriske bevaringsværdier, der er væsentlige at tage afsæt i allerede inden et projekt igangsættes.

Den Gamle By anbefaler derfor følgende:

- Konkrete formuleringer på kommuneplan/planstrateginiveau om hvilke temaer og kvarterer, der har særlig høj fortællerværdi. Hvor er kulturarven styrende? Hvor er den ikke? Hvor er de umistelige værdier?
- Kommunens egen "Kulturhistorisk redegørelse 2013" bør fortsat opdateres, så den altid er aktuel. Denne grundige registrant over kulturmiljøer og bevaringsværdier. Hvor er sårbarhederne og hvor er kulturhistorien inspirationen?
- Der er behov for en nuancering af begrebet fortætning. Fortætning kan antage mange former. Eksempelvis er den centrale by inden for Ringgaden sårbar over for fortætning, store skalaer og nedrivninger. Karréopfyldning er ikke altid den bedste løsning. Infill kan ødelægge oplevelsen af en gade, hvis det gøres forkert. Sine steder burde fortætning slet ikke være en mulighed. Det bør være kommunen, der på forhånd har besluttet fortætningspotentialet og ikke eksterne projekter med store byggedrømme.
- Det anbefales at gennemføre en forhåndsundersøgelse, der afklarer hvor fortætning og karréopfyldning, primært inden for Ringgaden, er mulig. Herved sikres et styringsredskab, der kan medvirke til klog fortætning.
- Der er behov for at være konkret om skalaer. Det opleves som om automatreaktionen ofte er, at højeste bygning er afsættet for nybyggeri, der gerne gøres lidt højere. Eksempelvis vil det gavne Ø-gaderne med en overordnet strategi omkring højde og rytme i facaderne. Herved sikres den eksisterende forskellighed i gadeforløb, der er så væsentlig for områdets historie.
- I overensstemmelse med FN's verdensmål, bør eksisterende byggerier i højere grad ses som ressourcer, der bør bevares. Undersøgelser viser, at nedrivninger er særdeles klimabelastende. Det gælder også Bispehaven, Gellerupparken og andre lignende boligområder.

Aarhus kulturhistorie afspejler sig i den eksisterende fysiske by, det er her man kan aflæse byens identitet. Ved at skrive kulturhistoriske bevaringsværdier tydeligt frem i kommuneplan og planstrategi sikres den fortsatte fortælling af Aarhus' dannelseshistorie. Man minimerer samtidig risikoen for at byens historie bliver omskrevet af løsrevne byggeprojekter, der fjerner umistelige bygninger og kulturmiljøer.

Den Gamle By står gerne til rådighed i en dialog om tydeliggørelse af, hvor der er umistelige kulturhistoriske værdier.